

Дунавски Игри пърформанс-мистификация

Явор Гърдев

(публикуван в Списание 1 под псевдонима Герасим Платанов)

Пак е жега. Пак лениво си отпуснал въдицата, люпиш семки и плюеш люспите в Дунава. Три часа следобед. Пак изслушваш новините по *Хоризонт* и пак, като всички нормални хора, гасиш походния си радиоприемник, за да пропуснеш досадния хидрологически бюлетин за нивото на реката, която разхлажда стъпалата ти. От малък ти досаждат с русенската изпълнителна агенция за проучване и поддържане на Дунав, която отегчително ти бърбори на български, руски и френски някакви стойности в сантиметри и трови сладкия ти следобеден унес с дежурното си каканижене на умопомрачителни географско-математическо-метеорологическо-хидрологически тъпотии. Никога грам не ти е пукало за всичко това? Грешка, приятел!

Разсъни се, зарежи въдичарските си такъми, въдичарския си манталитет и мокрия следобеден сън, взри се и виж колко пари текат по реката, колко нули се процеждат между гъбясалите ти от киснене пръсти, заобикалят дюстабаните ти и през морето на черната икономика плават към глобалния финансов океан, за да ги не видиш никога веч. А какво правиш ти? Още кибичиш на брега на Златната река, още караш *Москвич*, още вярваш, че богат се става при Ники Кънчев и още гасиш радиото в момента, когато умните хора го включват. В мига след новините в три, когато залозите са приети и играчите от Гюргево до Аляска засядат пред транзисторите, за да слушат с хазартна тръпка как се върти международната рулетка на финансовото щастие: Турну Северин - спадане - двадесет и четири! \$\$\$ \$\$\$ \$\$\$ Оршова - покачване - седемнайсет! €€€ €€€ Галац - застой! £££ £££ £££ £££

Дунавският хазарт не е от вчера. Странно защо неговото съществуване никога не е предизвиквало особен публичен интерес у нас. Днешният широко разпространен хазарт, свързан с нивото на река Дунав, води началото си от една далеч по-невинна и със скромни залози немска игра от деветдесетте години на осемнадесети век, наричана тогава “Корковият Ото” (*Der Kork-Otto*). Недалеч от изворите на реката в Шварцвалд пускали корков поплавък, чието движение надолу по течението било засичано от специални постове в пет пункта на днешна немска и австрийска територия, последният от които бил Виена. Първоначално залаганията били скромни и се правели на базата на предвиждания за колко време ще се придвижи Ото от точка до точка. Печеливши били предположенията най-близки до действителния резултат, като разликата често била и в дни. Голямата печалба отивала у онзи, който бил най-близо в предвиждането си за цялата засичана дистанция. В тази игра имало едно неудобството: в почти 70% от случаите тя просто не завършвала, тъй като поплавъкът бил толкова малък на фона на реката, че или се изгубвал по пътя или пък постове не можели да го различат и пропускали преминаването му. Учредили специална награда за постови с най-зорко око, заради която много хора до пълно изтощение се взирали в реката да не пропуснат преминаването на Ото, но и това не помогнало особено. Другата логична мярка, да се направи и пусне по течението голям поплавък, също се провалила

безславно още при изпробването си, когато далеч преди първата контрола местни жители просто нагазили във водата и отмъкнали големия Ото, вероятно, за да го разфасоват на коркови тапи.

През първата половина на деветнадесети век на мода в Австро-Унгария идва и остава за доста дълго време нов, модернизирани и изключително популярен в двора на Хабсбургите вариант на *Корковия Ото*, запазил симпатичното име на старата игра. Залозите тук вече са значително по-големи и Ото не е просто плувка, а цяло инженерно съоръжение, инсталирано на брега на реката. Резултатите от измерването вече са неоспорими, принципът е променен - измерва се нивото на реката, залозите скачат и играта е в своя разцвет. Този вариант е и в основата на днешния. За него е останало едно много любопитно свидетелство, свързано с името на композитора Йохан Щраус, датиращо от 1867 - годината на написването на *Тихия син Дунав*.

Макар и по-бедни на документи за дунавските игри, все пак и нашите архиви разполагат с откъслечни свидетелства по този въпрос. Неоспорим факт например е, че едно от митичните събития в културната ни история - представлението на *Многострадална Геновева* през 1856 година в Лом - цели 11 години преди споменатата чернова на Щраус - закъсняло с половин час заради английския подконсул в Калафат, който трябвало “да довърши направата на своя залог във височайшата императорска речна лотария”. Разбира се, в австро-унгарската, а не в турската речна лотария. Относно историческите начала на дунавския хазарт по нашите земи, естествено, има и множество произволни спекулации, както и достигащи до маниакалност твърдения, които под път и над път откриват знаци за световен заговор. В скоро време ще се потвърди или отрече упоритият слух, че две силно ангажирани с националната идея български издателства подготвят специална книга, изследваща дунавския финансов феномен в светлината на глобалния корпоративистки заговор. Весел привкус към темата напоследък добават и някои интернет-изяви на патриотичната радикална група *Завера*, за която се твърди, че е съставена предимно от студенти по история от Великотърновския университет. В тяхната убого инкриптирана страница в мрежата се пласират повлияни от художествената литература абсурдни версии, според които прогонените от Балканите по време на турската инвазия тамплиери, четири и половина века по-късно от Виена манипулирали нивото на река Дунав с телурични токове, за да слагат отмъстителна ръка на огромните залози, с които посредством подставени лица играел турският султан Абдул Меджит. Същите, въз основа на незнайно какви източници, твърдят още, че огромното си състояние известният наш възрожденец д-р Петър Берон не е спечелил от търговски операции със зърно в Западна Европа, а от дунавската лотария, манипулирайки я по същия абсурден начин - с телурични токове, както – разбира се - че и той бил тамплиер, че “Рибният буквар” и “Славянска онтология” всъщност били тамплиерски сигнали и прочие студентска хуманитарно-конспиративна романтика.

Пряко отношение към историята на дунавския хазарт имат и два по-скоро курioзни случая, които не могат да бъдат считани за съвсем официални, но присъстват в митологията на изкушените от този спорт. Става дума за прословутата по време на социализма врачка от Корабия, нещо като румънска посестрима на Баба Ванга, която станала доверена персона за допитване по всякакви въпроси на Николае Чаушеску, след като през 1979 познала точното ниво на реката при родния си град 350 пъти от 364 възможни официално засечени дневни стойности за годината. Така наред с разцвета на румънската социалистическа мизерия тя се

превърнала в талисман на града, осигурявайки печалби на тамошните играчи, макар и във време на смешно ниски нива на вътрешния пазар на залози в северната ни съседка, когато по очевидни причини се разигравали главно предмети за битова употреба, цигари и консервирани храни.

Другият, по-скоро нелеп случай, се разказва от Станко В., работил през осемдесетте като лавкаджия на кашишко поделение в Лудогорието. Там, по неговите думи, имало няколко *мокри* (*мокри* - казармено нарицателно за войници от крайдунавските селища), които по време на следобеден наряд винаги се събирали в стаята на дежурния по рота да слушат радио, след което правели необичайно голям оборот в лавката. Веднъж един от тях, докаран до рев, през яки псувни относно Мохач и Земун, поръчал 140 тунквани народни вафли.

В края на осемдесетте в Националното Радио пък се отбелязва необичаен наплив към длъжността на шпикера, който обявява нивата на реката на руски език в хидрологическия бюлетин. Говори се, че тогава до длъжността не можело да се припари без свръхвисочайша благословия от минимум кандидат-член на Политбюро. Митологията носи смътни отгласи от страхотевични битки и надцаквания във високия партиен ешелон за влияние в анонсираните стойности. Това обаче се оказват дребни неща в сравнение с епическите мащаби на кадровите битки да се оглави самата изпълнителна агенция в Русе, несекващи от началото на деветдесетте до ден днешен. Споровете около кадровата политика в митниците са медийна буря в чаша вода в сравнение с това, което се случва там, но незнайно защо остава незабелязано.

По-скоро куриозен, но придобиващ несъмнено значение в светлината на описваните събития факт е, че в първите чернови с разкази за Бай Ганьо на Алеко Константинов в пасаж за политическите амбиции на прословутия герой изобщо не става дума за вече добилата статут на литературно клише *солунска митница*, а буквално за някаква русчушка службица, касаеща водите. Дословната реплика в първата чернова на Алеко гласи: *Дай ми на мене водната службица в Русчук!* Едва в по-късна чернова по необясними и мистериозни причини *солунската митница* се появява на мястото на споменатата *службица в Русчук*, а, както на всички е известно, в първата публикация на книгата от това откровение на Бай Ганьо вече няма и помен.

В брюкселските кулоари отдавна се шушне, че дългогодишният словашки лидер Владимир Мечиар окончателно и необратимо е затвърдил славата си на трън в очите на Евросъюза, НАТО и представените в тях икономически и хазартни лобита с неочакваната чувствителна интервенция от Словашка страна върху нивата на Дунава, осъществена през 2001 с изненадващото и пазено в дълбока тайна еднократно източване на цял язовир край Комарно. Това му действие, очевидно надуло до безобразие нечии банкови сметки и този факт, в комплект с нелицеприятната партийна биография и ултимативните сигнали, идващи от Алианса, почти сигурно ще разклатят креслото му на предстоящите избори.

Днес залозите върху нивата на Дунава като че ли отбелязват най-голям бум в Далечния Изток. В множество южнокорейски и японски списания ежедневно излизат рутинни и лишени от всякаква конспиративна загадъчност реклами, които в прав текст предлагат участие в дунавските игри на щастieto. Без съмнение сума летни туристи в България не идват просто заради морето, небето и хубавите българки. Голяма част от тях са тук за

съвсем друго. Залози обаче се приемат не само на място тук в България, където се твърди, че мрежата е перфидно разработена и прикрита зад наглед обичайни бизнеси, но и на сайтове с невинни наглед адреси в Интернет и, очевидно, с предварително раздадени пароли. В единствения сайт, чието име подсказва да има нещо общо с цялата тази работа - <http://www.danubelottery.com> - изобщо не може да се влезе без парола. А там странно и многозначително се мъдри и възможността за японски login. Един war сайт пък подава стойностите на реката без намеци за каквато и да била възможност за хазартна употреба, от което изобщо не следва, че не се използва предимно за това. Статистиката за посещаемостта му е твърде респектираща, за да повярваме просто така, че 24 300 души дневно през мобилните си телефони се информират за нивата на Дунава понеже навигират по него и това им е нужно.

Е, какво ще кажеш, дунавски приятелю? Изглежда си струва да прескочиш дребните играчи от крайдунавските кръчми и да заложиш на голямата рулетката. Вглеждането в ленивия Дунав, и вслушването в следобедния *Хоризонт* не ти ли напаяват, че *Нефтохим*, *Соди* и *Кремиковци* са трохи за българските икономически пигмеи, че нефтопроводът *Бургас-Александруполис* е финансова сламка за плодов сок плюс медиен прах в кафените ти очи? Обърни инертна главица към Дунава. Там пред неподозиращия ти взор, и пред два по-неподозиращия взор на Гошо, инкогнито, тихо, скромно и неподозирано, но адски ефикасно работи една хазартна мина, голяма колкото всички бинго зали на този свят на квадрат, на куб и пак на куб. Всичко е тук, на твоя територия. На ръка разстояние от теб и на светлинни години разстояние от данъчните служби. Не е ли тъжно, че не можеш да играеш с реката, която едва ли ще те подведе, защото от ранно детство е твоя спътница и любовница? Какво разбират от нея някакви умрели от скука южноамерикански милионери, слушащи следобедния *Хоризонт* нощем в Андите? За тях промените в нивото на Дунава са чист хазарт, а за теб са втора природа. Те имат пари и скука, ти имаш гениален усет. Влез. Победи ги. Вземи им парите. Остави им скуката.

01.04.2002